

1960

SPD 35/11/08

1

Rsa
587

4 jech.

SpD 35/10/09

"Gdańskie Lektury Humanistyczne"

1961, nr 1-2.

2

Rs II
584

ANDRZEJ BUKOWSKI

PROGRAM NAUKOWY OBCHODÓW TYSIĄCLECIA PAŃSTWA POLSKIEGO W WOJEWÓDZTWIE GDAŃSKIM*

Zadaniem obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego jest z jednej strony pełniejsze i lepsze poznanie dziejów Polski od jej zarania aż po dzień dzisiejszy, z drugiej strony — stworzenie poprzez wzmożony wysiłek całego narodu mocnego fundamentu pod dobry start w dalszą przyszłość.

W ciągu dziesięciu minionych wieków losy ziem wchodzących w skład naszego państwa biegły drogami nieraz bardzo zawiłymi, gubiąc się w narzuconych przemocą pętach obcego panowania. Nigdy jednak nie zatraciła się więź pomiędzy nimi. Ukazanie w czasie Obchodów właśnie tej więzi, tej historycznej jedności wszystkich ziem polskich należy do najważniejszych i zarazem najwdzięczniejszych obowiązków dzisiejszej nauki polskiej. Wynikają stąd wskazania i dla naszego naukowego ośrodka gdańskiego, którego naczelnym zadaniem na przeciąg szeregu najbliższych lat powinno stać się szczególne nasycenie prowadzonych i podejmowanych prac problematyką uwypuklającą historyczne związki Gdańska i Pomorza Gdańskiego z całą Polską, co jest zadaniem tym donioślejszym, że odżył i działa z nową siłą rewizjonizm zachodnioniemieckich kół militarystyczno-odwetowych, wymierzony przeciwko naszym Ziemiom Zachodnim i Północnym, a więc m. in. i przeciwko Gdańskowi.

* Program przedstawiony i przyjęty na wspólnym posiedzeniu Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu i Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku w dniu 17 marca 1960 roku. Autor opracował go jako przewodniczący Komisji Naukowej Komitetu Obchodów Tysiąclecia, powołanej do życia 19 czerwca 1958 r. przez WK FJN w Gdańsku. Komisja skupia przedstawicieli wszystkich wyższych uczelni Wybrzeża: Politechniki Gdańskiej, Akademii Medycznej, Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Wyższej Szkoły Ekonomicznej, Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych i Wyższej Szkoły Muzycznej, a ponadto przedstawicieli szeregu innych instytucji i organizacji naukowych, w szczególności: Wydziału I. Nauk Społecznych i Humanistycznych Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, Biblioteki Gdańskiej PAN, Archiwum Państwowego, Muzeum Pomorskiego, Pracowni Gdańskiej Zakładu Historii Pomorza PAN, Stacji Archeologicznej PAN, Polskiego Towarzystwa Nautologicznego oraz wielu innych towarzystw, którym przyświecają cele zarówno naukowobadawcze jak naukowopopularyzacyjne.

Wiadomo, że centralna i południowa Polska była zawsze, tak jak jest dziś, naturalnym zapleczem ziem pomorskich, przede wszystkim zaś naturalnym zapleczem portów morskich: Gdańska, Elbląga, Szczecina Kołobrzegu i in. Naruszenie tych naturalnych związków — jak dowodzą dzieje miast i ziem nadmorskich — odbijało się zawsze ujemnie na ich rozwoju, hamowało i nawet cofało ten rozwój. Ta teza powinna być szczegółowo rozpracowana dla jak najszerzego udokumentowania w oparciu o konkretny materiał historyczny faktu, że pomyślny rozwój Gdańska, Pomorza Gdańskiego i wszystkich ziem nadmorskich był i jest zależny od ścisłej i trwałej ich więzi z całością ziem polskich.

Nasze placówki naukowe: szkoły wyższe, katedry, zakłady, instytuty i towarzystwa podjęły już w tym kierunku prace i przystąpiły do realizacji własnych szczegółowych, wieloletnich planów badawczych.

Działalność badawczonaukowa

1. Na czoło wysuwamy badania archeologiczne, jako związane z początkami państwa polskiego, wśród nich zaś badania Gdańska wczesnośredniowiecznego — od połowy X-go do końca XIII wieku, które przyczynią się do rozwiązania problemu genezy miasta i jego rozwoju w tym okresie, które ponadto mają szczególnie doniosłe znaczenie dlatego, że pozwolą — jak na to wskazują wyniki dotychczasowych badań — stwierdzić niezbicie, że przed tysiącem lat żyła tu i pracowała ludność polska, która była tu twórcą nowych form przestrzennych, społecznych, gospodarczych i kulturalnych oraz wyłącznym gospodarzem miasta i okolicy. Kontynuowane więc będą wykopaliska na terenie Starego Miasta, a poza tym na Górze Biskupiej, Górze Gradowej, wzdłuż dawnego koryta Potoku Siedleckiego, w Św. Wojciechu oraz w szeregu miejscowości poza obrębem Gdańska, jak Gąsiorki, Gorzędziej i Mała Słońca w pow. tczewskim, Kamienica Królewska w pow. kartuskim, Jastarnia na Helu.

Opracowane wyniki tych badań zostaną przekazane do druku. Poważnym warsztatem pracy naukowej w zakresie archeologii stanie się Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, jako pierwsza nowa instytucja naukowa zrealizowana w ramach obchodów Tysiąclecia.

2. Szeroki i bardzo różnorodny jest dział badań historycznych. Tutaj główny nacisk zostanie położony na wydobywanie, opracowywanie i wydawnictwo źródeł — ze szczególnym uwzględnieniem nowszych i najnowszych dziejów Pomorza Gdańskiego jako stosunkowo najmniej znanych. Między innymi zostaną przygotowane zbiory najważniejszych dokumentów dotyczących dziejów Pomorza wczesnośredniowiecznego,

dziejów takich miast, jak Gdańsk i Elbląg; wybory źródeł obrazujące Pomorze Gdańskie w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku, wybory źródeł dotyczące położenia chłopów w dawnych wiekach (XVII—XVIII w.) oraz ruchów postępowych, w szczególności ruchu robotniczego po 1850 roku.

W ślad za ujawnieniem nowych źródeł wysiłki naszych historyków, podjęte już i w niektórych wypadkach poważnie zaawansowane, skupia się na monograficznych opracowaniach takich problemów, jak:

- kultura materialna i duchowa Gdańska wczesnośredniowiecznego,
- kultura pomorska we wczesnym średniowieczu,
- walki ustrojowe w miastach pruskich w XV wieku na tle problematyki hanzeatyckiej,
- stosunki z krajami bałtyckimi w dawnych wiekach,
- walki ustrojowe w Gdańsku w XVII wieku,
- statystyka handlu gdańskiego w latach 1651—1815,
- statystyka żeglugi Gdańska w latach 1670—1815,
- handel Gdańska w latach 1720—1795,
- przemysł stoczniowy Elbląga w latach 1570—1815,
- walka o polskość Pomorza Gdańskiego w epoce zaboru pruskiego,
- ruch rewolucyjny i narodowowyzwoleńczy na Pomorzu w r. 1846,
- rola powstania styczniowego na Pomorzu Gdańskim (z okazji setnej rocznicy),
- historia pierwszego w Polsce Kółka Rolniczego w Piasecznie pod Gniewem (z okazji setnej rocznicy jego istnienia przypadającej na r. 1962),
- ruchy robotnicze w XIX i XX w. na Pomorzu Gdańskim,
- Pomorze w latach okupacji hitlerowskiej,
- dzieje Polski na morzu,
- dorobek województwa gdańskiego w okresie 20-lecia Polski Ludowej (na r. 1965).

Poza tym w przygotowaniu są krótkie monografie miast naszego województwa.

Centralną pozycją monograficzną, jako dzieło pomnikowe Tysiąclecia, ma stać się wielka monografia pt. „Dzieje Gdańska”, obliczona na wiele lat pracy przy współudziale specjalistów zarówno z Wybrzeża jak spoza Wybrzeża.

Obszernych monografii doczekają się również niektóre zasłużone postaci, mianowicie Florian Ceynowa — postępowy działacz, uczonec i lekarz kaszubski oraz Krzysztof Celestyn Mrongowiusz — wybitny uczonec gdański pierwszej połowy XIX wieku, którego 200-na rocznica urodzin przypada na rok 1964.

Wreszcie charakter monografii będą miały „księgi pamiątkowe”, przygotowywane przez różne instytucje, m. in. przez Politechnikę Gdańską, Akademię Medyczną, Wyższą Szkołę Pedagogiczną i Państwową Wyższą Szkołę Sztuk Plastycznych.

3. Opracowania z zakresu historii kultury, literatury i sztuki obejmą m. in.:

- dzieje oświaty, szkolnictwa i nauki w Gdańsku i na Pomorzu Gdańskim (niektóre zagadnienia),
- historię niektórych organizacji i instytucji polskich, działających dawniej na tym terenie,
- dzieje Renesansu w Prusach Królewskich,
- dzieje piśmiennictwa polskiego na Pomorzu Gdańskim w epokę zaboru pruskiego,
- historię literatury gdańskiej XVII i XVIII wieku,
- rozwój kultury muzycznej w Prusach Królewskich i Książęcych,
- życie muzyczne Gdańska,
- zabytki muzyki kościelnej na Pomorzu,
- zabytki architektury (niektóre obiekty),
- zabytki rzeźby i malarstwa (niektóre zagadnienia),
- zabytki architektury i sztuki ludowej (w szczególności kaszubskiej).

4. Językoznawcy zajmą się m. in. problemem tworzenia się nazwisk na terenie Gdańska, nazwami miejscowości w naszym województwie oraz badaniem i opracowaniem dialektów północnopomorskich.

5. Szerokie zadania ma etnografia ze względu na występujące na naszym terenie w przeszłości i obecnie duże zróżnicowanie ludnościowe. Badania etnograficzne, poza rejestracją i opisem zanikających zabytków kultury materialnej, duchowej i artystycznej, prowadzone będą w kierunku ukazania rodzimości cech i historycznej ciągłości tej kultury, mimo zmieniających się warunków politycznych.

6. Badania socjologiczne i socjograficzne, w przeszłości całkowicie zaniedbane i nigdy dotąd na naszym terenie nie prowadzone w sposób systematyczny, obecnie podjęte a w następnych latach stopniowo rozwijane, dotyczyć będą struktury zawodowej ludności naszego województwa, sytuacji ekonomicznej i poziomu kulturalnego różnych grup społecznych, więzi społecznej, źródeł przestępczości wśród młodzieży, itp. zagadnień.

7. Pracownicy naukowcy katedr geografii WSP i WSE opracują wszystkie elementy fizjograficzne obszaru miast wojew. gdańskiego oraz ich monografię geograficzno-ekonomiczną. Ponadto opracują zagadnienia hydrograficzne, zwłaszcza limnologiczne, oraz charakterystykę krajobrazu morfologicznego. Z zakresu zagadnień geografii ekonomicznej

zostaną przeprowadzone studia nad siecią transportową oraz omówione problemy demograficzne.

W oparciu o niektóre wyżej wymienione kierunki badań zostanie w okresie Obchodów Tysiąclecia zorganizowanych kilka sesji naukowych, mianowicie:

1) w czerwcu 1960 r. — sesja morska Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego;

2) w maju 1961 r. — sesja archeologiczna, poświęcona wczesnośredniowiecznym dziejom Gdańska i Pomorza Gdańskiego, połączona z otwarciem stałej wystawy archeologicznej, obrazującej kulturę wczesnośredniowiecznego Pomorza;

3) w grudniu 1962 r. — sesja poświęcona roli powstania styczniowego na Pomorzu z okazji setnej rocznicy wybuchu powstania (jako sesja regionalna poprzedzająca sesję ogólnopolską w Warszawie);

4) w grudniu 1963 r. — sesja poświęcona ruchowi robotniczemu na Pomorzu z okazji 15-tej rocznicy zjednoczenia polskiego ruchu robotniczego;

5) w maju 1964 r. — sesja poświęcona historii walk ludności polskiej na Pomorzu z germanizacją w okresie zaboru pruskiego z okazji 200-iej rocznicy urodzin Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza;

6) w marcu 1965 r. — sesja poświęcona ocenie dorobku województwa gdańskiego w ciągu powojennego 20-lecia.

Ponadto z inicjatywy KW PZPR w Gdańsku przygotowuje się na pierwszy kwartał 1962 roku sesję naukową z okazji 20-lecia Polskiej Partii Robotniczej, w wyniku zaś uchwały Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu oraz Wojewódzkiej i Miejskiej Rady Narodowej w Gdańsku z dnia 21 lipca 1961 r. przewiduje się zorganizowanie specjalnej sesji naukowej w ramach uroczystości obchodu tysiąclecia polskości Gdańska, które zostaną zapoczątkowane 22 lipca 1962 roku.

Wymienione sesje przyczynią się do zmobilizowania wysiłków badawczych, będą podsumowaniem osiągnięć oraz okazją do spopularyzowania wielu zagadnień z historii naszego regionu.

Popularyzacja wiedzy o Pomorzu

Zadania upowszechnienia wiedzy o 1000-letnich dziejach Polski, a na naszym terenie również wiedzy o Pomorzu, są jednak o wiele szersze niż organizowanie sesji naukowych. Obchody Tysiąclecia są bowiem szczególnie cenną okazją do tego, by nasza młodzież i szerokie masy

społeczeństwa mogły zapoznać się szerzej i lepiej z dorobkiem przeszłości, ze źródłami i przyczynami świetności oraz źródłami i przyczynami klęsk naszego narodu, — by mogły zapoznać się z postępową tradycją naszej historii i spojrzeć na nią z perspektywy dnia dzisiejszego.

Toteż potrzebne są różne formy udostępnienia społeczeństwu najnowszych zdobyczy wiedzy historycznej. Wymienimy z nich kilka:

— odczyty, których organizacją w ramach swojej działalności statutowej zajmą się uczelnie, Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Polskie Towarzystwo Historyczne, Polskie Towarzystwo Archeologiczne, Towarzystwo Historyków Sztuki, Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza, Polskie Towarzystwo Bibliotekarzy i Archiwistów, PTE, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, TRZZ, Zrzeszenie Kaszubskie, ZBoWiD, itd.,

- wystawy organizowane przez muzea i biblioteki,
- wycieczki,
- konkursy,
- artykuły w prasie i pogadanki radiowe,
- większe nasycenie problematyką Tysiąclecia programu nauki szkolnej,
- wydawnictwa popularno-naukowe.

Działalność wydawnicza

Omówiona działalność badawczonaukowa i naukowopopularyzacyjna określa kierunki działalności wydawniczej, która obejmie z jednej strony publikacje źródeł, monografie i innych nowych osiągnięć badawczych, z drugiej — różnego rodzaju prace popularnonaukowe przeznaczone dla szerokich kół czytelniczych oraz szkół. Praktyczną i żywą formą popularyzowania zagadnień związanych z Tysiącleciem powinien stać się nowy periodyk — miesięcznik pt. „Nasze Pomorze” (tytuł na razie roboczy), jako stały pośrednik pomiędzy warsztatami naukowymi a społeczeństwem. Powinien on bieżąco informować o przeprowadzanych badaniach i ich wynikach, o obchodach, wystawach, zabytkach itp., ale także o aktualnej sytuacji gospodarczej, społecznej i kulturalnej w naszym województwie. Powinien też przyczynić się do zacieśnienia silniejszej więzi wśród mieszkającej tu, zróżnicowanej etnicznie i kulturalnie ludności.

Jest jeszcze trzeci ważny kierunek, w którym powinna rozwinąć się działalność wydawnicza: Chodzi tu o publikacje w językach obcych, potrzebne dla przeciwdziałania wrogiej propagandzie zachodnioniemieck-

kiej i informowania opinii światowej o przeszłości i dniu dzisiejszym Pomorza Gdańskiego.

W ciągu trwania Obchodów Tysiąclecia, w latach 1960—1966, przewidyje się opublikowanie:

- ok. 6 tomów „Rocznika Gdańskiego”,
- ok. 50 oddzielnych pozycji książkowych Gdańskiego Towarzystwa Naukowego,
- ok. 12 tomów „Gdańskich Zeszytów Humanistycznych”.
- ok. 20 prac Zakładu Kaszuboznawczego WSP,
- ok. 45 innych wydawnictw książkowych realizowanych przez różne instytucje (wlicza się tu wspomniane monografie miast naszego województwa).

Realizacja tych zamierzeń zależna jest w dużym stopniu od zabezpieczenia możliwości wydawniczych przez stworzenie odpowiedniej nowoczesnej bazy poligraficznej.

Powołanie do życia nowych instytucji naukowych

Trzeba stwierdzić, że osiągnięcia Polski Ludowej w zakresie powołania do życia na Wybrzeżu oraz zapewnienia istnienia i rozwoju 6-ciu wyższym uczelniom i wielu instytutom, zakładom i towarzystwom naukowym są olbrzymie i bez precedensu w dotychczasowych dziejach naszego kraju. Równocześnie jest faktem, że te wszystkie instytucje nie zaspakają jeszcze w pełni olbrzymich i ciągle narastających potrzeb, odczuwanych dotkliwie szczególnie w dziedzinie nauk humanistycznych i społecznych.

Stąd wyłania się potrzeba rozbudowy dotychczasowych i tworzenia dalszych instytucji.

Przede wszystkim wymaga zapewnienia warunków bytu i rozwoju reaktywowany Instytut Bałtycki, który na terenie naszego województwa i innych województw nadmorskich ma do spełnienia olbrzymie zadania.

Wkrótce powołane zostanie do życia Muzeum Archeologiczne — instytucja o szczególnym znaczeniu ze względu na prowadzone w Gdańsku i poza nim wykopaliska.

Po odbudowaniu Pałacu Opatów w Oliwie powstanie tam Muzeum Etnograficzne — niezbędne na naszym terenie ze względu na duże bogactwo zabytków kultury ludowej.

Nie mniej ważne jest realizowane już częściowo Muzeum Morskie, które w okresie Obchodów Tysiąclecia otrzyma odpowiednie warunki lokalowe, ażeby jako jedyna tego rodzaju instytucja w Polsce

mogła spełnić zadanie popularyzowania wśród społeczeństwa kultury i spraw z morzem związanych.

Jednakże jednym z najważniejszych punktów ambicji naukowych i społecznych, związanych z g o d n y m uczczeniem Tysiąclecia, powinno być dążenie do stworzenia odpowiednich warunków dla powołania do życia Uniwersytetu Gdańskiego. Sprawa ta stała się już bliską każdemu mieszkańcowi naszego województwa. Przyszły Uniwersytet Gdański powinien stać się ukoronowaniem wielkich osiągnięć Polski Ludowej w zakresie organizacji nauki na naszym terenie, stać się zarazem najlepszym i najgodniejszym pomnikiem Tysiąclecia, pomnikiem żywym, bo oświetlającym światłem nauki i kultury drogę w przyszłość ziemiom północnej Polski, ziemiom pomorskim, które w ciągu minionego 1000-lecia nie posiadały nigdy tego rodzaju instytucji.

SPD 35/10/00

10/20/00

Rsu
584

Str. 3

PWSP

przed nowym rokiem akademickim

Mówi rektor Państwowej Wyższej Szkoły Pedagogicznej
prof. dr Andrzej Bukowski

W związku ze zbliżającym się nowym rokiem akademickim zwrócił się do rektora PWSP dr ANDRZEJA BUKOWSKIEGO z prośbą o wypowiedź na temat zeszłorocznych osiągnięć uczelni, planów rozwojowych na najbliższą przyszłość oraz potrzeb tej naukowej placówki.

— Tym razem — mówi rektor Bukowski — chciałbym w swej wypowiedzi zacząć od trudności, które mamy do pokonania w związku z dalszym rozwojem naszej uczelni. Chciałbym bowiem podkreślić, że uczelnia nasza znajduje się w dalszym ciągu na „krzywej wznoszącej się” — co wyraża się zarówno we wzrastającej liczbie studentów, jak również pracowników naukowych i naukowych zakładów. Ten rozrost uczelni jest oczywiście zjawiskiem jak najbardziej pożytecznym ze względu na rolę, jaką odgrywa PWSP w środowisku gdańskim i w skali ogólnokrajowej. Niemniej rozwój ten powoduje również szereg trudności.

W ubiegłym roku akademickim liczba naszych studentów wynosiła 2.100. W nadchodzącym roku akade-

mickim liczba ta podnieść się do 2.400. Już w ciągu ostatnich dwóch lat daliśmy dotkliwie odczuwać trudności z pomieszczeniem wszystkich pracowników i zakładów w obrębie gmachu uczelni. Byliśmy więc zmuszeni częściowo korzystać z wypożyczonych lokali — poza budynkiem PWSP. Te trudności — rzecz jasna — zwiększą się w roku obecnym. W tej sytuacji stoimy przed koniecznością wybudowania nowego gmachu dla naszej uczelni.

Drugą naszą poważną bolączką stanowi brak mieszkań dla coraz bardziej wzrastającej liczby pracowników naukowych. W ostatnim roku akademickim mieliśmy 240 etatów naukowych. W roku obecnym liczba ta podnieść się do 271. Moglibyśmy łatwo zaangażować szereg wysokowykwalifikowanych sił naukowych spoza terenu Wybrzeża — gdyby nie trudności w uzyskaniu mieszkaniowych przydziałów. Już w chwili obecnej ok. 50 naszych pracowników jest „bezdomnych”. Część ich mieszka w domu studentów, część zaś dojeżdża z Torunia, Warszawy, Poznania i Bydgoszczy. Nie trzeba dodawać, że tego rodzaju sytuacja nie sprzyja normalnej pracy naszej uczelni — a uzyskiwane przydziały mieszkaniowe nie zaspokajają potrzeb. Uważamy więc za niezbędną większą pomoc w tym zakresie ze strony władz lokalnych.

Jest to tym bardziej istotne, że uczelnia nasza odgrywa coraz większą rolę zarówno w środowisku Wybrzeża gdańskiego, jak i na całym północnym Pomorzu. Coraz większa liczba nauczycieli posiada możliwość kształcenia się w PWSP, zdobywania wyższego wykształcenia. Tak np. w bieżącym roku będziemy mieli ok. 1.500 studentów na studiach dla pracujących. Na studiach tych podnoszą swe kwalifikacje nie tylko nauczyciele, ale również pracownicy i działacze społeczni i oświatowi.

Po wylczeniu niedomagań przejdźmy do pozytywów. Należy tu wymienić w pierwszym rzędzie uzyskanie przez wydział humanistycz-

ny PWSP prawa nadawania stopni doktorskich. Stwarza to szerokie możliwości podnoszenia kwalifikacji pomocniczych sił naukowych — umożliwia również uzyskiwanie stopni doktorskich przez pracowników naukowych spoza naszej uczelni. W ubiegłym roku otwarte zostały pierwsze w PWSP przewody doktorskie pod kierownictwem prof. dr Witolda Łukaszewicza.

Chciałbym również podkreślić znaczne poszerzenie prowadzonych przez poszczególne katedry i zakłady PWSP badań naukowych, których wyrazem są m. in. wydawnictwa własne uczelni, jak „Gdańskie Zeszyty Humanistyczne”, pierwszy zeszyt „Prac Zakładu Kaszuboznawczego” oraz wydawnictwo „Gdańskie Gimnazjum Akademickie”.

Wyrazem naukowego rozwoju uczelni jest również kreowana obecnie nowa katedra metodyki pod kierownictwem doc. dr Ludwika Bandury. Z chwilą jej uruchomienia w dniu 1 października br. liczba katedr w naszej uczelni wzrośnie do 23. Warto dodać, iż wymieniona katedra jest już dwunastą katedrą wydziału humanistycznego.

Poważny odcinek naszej pracy naukowej stanowiły w roku ubiegłym naukowe konferencje. Były to: konferencja metodyków wydziału matematyki, fizyki i chemii oraz konferencja kierowników katedr wydziału humanistycznego. Wzrosła również poważnie ilość wyjazdów naszych pracowników naukowych za granicę, szczególnie do ZSRR, Francji i USA. Warto nadmienić, iż w roku ubiegłym udało nam się pozyskać szereg wysokowykwalifikowanych nowych sił naukowych.

Wieloma osiągnięciami pochwycić się mogą również nasze organizacje młodzieżowe, w szczególności ZMS. Uczelniana organizacja ZMS skupia w swych szeregach ponad 200 studentów. Jest to najsilniejsza studencka organizacja ZMS w naszym wybrzeżowym środowisku wyższych uczelni. Zastępcą tej organizacji było zorganizowanie w ub. roku środowiskowego seminarium dyskusyjnego.

Chciałbym dodać, iż akcja rekrutacyjna w chwili obecnej nie została jeszcze zakończona. W bieżącym tygodniu odbędą się dodatkowe egzaminy wstępne na kierunki fizyki i chemii — niestety ciągle jeszcze deficytowe w naszej uczelni. Na ukończeniu są egzaminy wstępne na studia wieczorowe. Bilansując wynik dotychczasowych zapisów należy stwierdzić, że — w przeciwnieństwie do fizyki i chemii — największą liczbę zgłoszeń wykazują filologia polska, historia, matematyka i geografia.

W nadchodzącym roku akademickim czekają nas wyjątkowo odpowiedzialne zadania w związku z coraz bardziej wzrastającym zapotrzebowaniem na wysokowykwalifikowane siły pedagogiczne. W naszej uczelni rozpoczną studia nowe kadry zdolnej, ambitnej młodzieży. Musimy jej stworzyć jak najlepsze warunki.

RAF.

SPD 35/10/08

1960

7

Ściśle do użytku wewnętrznego.RST
587P r o g r a m n a u k o w yObchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego
w wojew. GdańskimI. Działalność badawczo-naukowa:

Zadaniem rozpoczynających się obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego jest z jednej strony pełniejsze i lepsze poznanie dziejów Polski od jej zarania aż po dzień dzisiejszy, z drugiej strony - stworzenie poprzez wzmożony wysiłek całego narodu mocnego fundamentu pod dobry start w dalszą - aby jak najpomyślniejszą przyszłość.

W ciągu dziesięciu minionych wieków losy ziem wchodzących w skład naszego państwa biegły drogami nieraz bardzo zawiłymi, gubiąc się w narzuconych przemocą pętach obcego panowania. Nigdy jednak nie zatraciła się więź pomiędzy nimi. Ukazanie w czasie Obchodów właśnie tej więzi, tej historycznej jedności wszystkich ziem polskich należy do najważniejszych i zarazem najwdzięczniejszych obowiązków dzisiejszej nauki polskiej. Wynikają stąd wskazania i dla naszego naukowego ośrodka gdańskiego, którego naczelnym zadaniem na przeciąg szeregu najbliższych lat powinno stać się szczególne nasylenie prowadzonych i podejmowanych prac problematyką uwypuklającą historyczne związki Gdańska i Pomorza Gdańskiego z całą Polską, co jest zadaniem tym donioślejszym, że odżył i działa z nową siłą rewizjonizm zachodnio-niemieckich kół militerystyczno-odwetowych, wymierzony przeciwko naszym Ziemiom Zachodnim i Północnym, a więc m.in. i przeciwko Gdańskowi.

Wiadomo, że centralna i południowa Polska była zawsze, tak jak jest dziś, naturalnym zapleczem ziem pomorskich, przede wszystkim zaś naturalnym zapleczem por-

tów morskich, Gdańska, Elbląga, Szczecina, Kołobrzegu itd. Naruszenie tych naturalnych związków - jak dowodzą dzieje miast i ziem nadmorskich - odbijało się zawsze ujemnie na ich rozwoju, hamowało i nawet cofało ten rozwój. Ta teza powinna być szczegółowo rozpracowana dla jak najszerzego udokumentowania w oparciu o konkretny materiał historyczny faktu, że pomyślny rozwój Gdańska, Pomorza Gdańskiego i wszystkich ziem nadmorskich był i jest zależny od ścisłej i trwałej ich więzi z całością ziem polskich.

Nasze placówki naukowe : szkoły wyższe, katedry, zakłady, instytuty i towarzystwa podjęły już w tym kierunku prace i przystąpiły do realizacji własnych szczegółowych, wieloletnich planów badawczych.

1. Na czoło wysuwamy badania archeologiczne, jako związane z początkami państwa polskiego, wśród nich zaś badania Gdańska wczesno-średniowiecznego - od połowy X-go do końca XIII wieku, które przyczynią się do rozwiązania problemu genezy miasta i jego rozwoju w tym okresie, które ponadto mają szczególnie doniosłe znaczenie dlatego, że pozwolą - jak na to wskazują wyniki dotychczasowych badań - stwierdzić niezbicie, że przed tysiącem lat żyła tu i pracowała ludność polska, która była tu twórcą nowych form przestrzennych, społecznych, gospodarczych i kulturalnych oraz wyłącznym gospodarzem miasta i okolicy. Kontynuowane więc będą wykopaliska na terenie Starego Miasta, a poza tym na Górze Biskupiej, Górze Gradowej, wzdłuż dawnego koryta Potoku Siedleckiego, w Św. Wojciechu oraz w szeregu miejscowości poza obrębem Gdańska, jak Gąsiorzki, Gorzędzkiej i Mała Słońca w pow. tczewskim, Kamienica Królewska w pow. kartuskim, Jastarnia na Helu.

Opracowane wyniki tych badań zostaną przekazane do druku. Poważnym warsztatem pracy naukowej w zakresie archeologii stanie się Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, jako pierwsza nowa instytucja naukowa zrealizowana w ra-

mach Obchodów Tysiąclecia.

2. Szeroki i bardzo różnorodny jest dział badań historycznych. Tutaj główny nacisk zostanie położony na wydobywanie, opracowywanie i wydawnictwo źródeł - ze szczególnym uwzględnieniem nowszych i najnowszych dziejów Pomorza Gdańskiego jako stosunkowo najmniej znanych. Między innymi zostaną przygotowane zbiory najważniejszych dokumentów dotyczących dziejów Pomorza wczesno-średniowiecznego, dziejów takich miast, jak Gdańsk i Elbląg; wybory źródeł obrazujące Pomorze Gdańskie w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku, wybory źródeł dotyczące położenia chłopów w dawnych wiekach (XVII-XVIII w.) oraz ruchów postępowych, w szczególności ruchu robotniczego po r. 1850-ym.

W ślad za ujawnieniem nowych źródeł wysiłki naszych historyków, podjęte już i w niektórych wypadkach poważnie zaawansowane, skupią się na monograficznych opracowaniach takich problemów, jak :

- kultura materialna i duchowa Gdańska wczesno-średniowiecznego,
- kultura pomorska we wczesnym średniowieczu,
- walki ustrojowe w miastach pruskich w XV wieku na tle problematyki hanzeatyckiej,
- stosunki z krajami bałtyckimi w dawnych wiekach,
- walki ustrojowe w Gdańsku w XVII wieku,
- statystyka handlu gdańskiego w latach 1651-1815,
- statystyka żeglugi Gdańska w latach 1670-1815,
- handel Gdańska w latach 1720-1795,
- przemysł stoczniowy Elbląga w latach 1570-1815,
- walka o polskość Pomorza Gdańskiego w epoce zaboru pruskiego,
- ruch rewolucyjny i narodowo-wyzwoleńczy na Pomorzu w r. 1846,
- rola powstania styczniowego na Pomorzu Gdańskim, (z okazji setnej rocznicy),
- historia pierwszego w Polsce Kółka Rolniczego w Piasecznie pod Gniewem (z okazji setnej rocznicy jego istnienia przypadającej na r. 1962)

- Ruchy robotnicze w XIX i XX w. na Pomorzu Gdańskim,
- Pomorze w latach okupacji hitlerowskiej,
- dzieje Polski na morzu,
- dorobek województwa gdańskiego w okresie 20-lecia Polski Ludowej (na r.1965),

Poza tym w przygotowaniu są krótkie monografie wszystkich miast naszego województwa.

Centralną pozycją monograficzną, jako dzieło pomnikowe Tysiąclecia, będzie wielka monografia pt. "Dzieje Gdańska", zakrojona na 10 tomów i obliczona na wiele lat pracy przy współudziale specjalistów zarówno z Wybrzeża jak spoza Wybrzeża.

Obszernych monografii doczekają się również niektóre zasłużone postacie, mianowicie Florian C e y n o w a - postępowy działacz, uczony i lekarz kaszubski, oraz Krzysztof Celestyn M r o n g o w i u s z - wybitny uczony gdański pierwszej połowy XIX wieku, którego 200-na rocznica urodzin przypada na rok 1964.

Wreszcie charakter monografii będą miały "księgi pamiątkowe", przygotowywane przez różne instytucje, m.in. przez Politechnikę Gdańską, Akademię Medyczną, Wyższą Szkołę Pedagogiczną i Państwową Wyższą Szkołę Sztuk Plastycznych.

3. Opracowanie z zakresu historii kultury, literatury i sztuki obejmą m.in. :

- dzieje oświaty, szkolnictwa i nauki w Gdańsku i na Pomorzu Gdańskim (niektóre zagadnienia),
- historię niektórych organizacji i instytucji polskich, działających dawniej na tym terenie,
- dzieje Renesansu w Prusach Królewskich,
- dzieje piśmiennictwa polskiego na Pomorzu Gdańskim w epoce zaboru pruskiego,
- historię literatury gdańskiej XVII i XVIII wieku,
- rozwój kultury muzycznej w Prusach Królewskich i Książęcych,

- życie muzyczne Gdańska,
- zabytki muzyki kościelnej na Pomorzu,
- zabytki architektury (niektóre obiekty),
- zabytki rzeźby i malarstwa (niektóre zagadnienia),
- zabytki architektury i sztuki ludowej (w szczególności kaszubskiej).

4. Językoznawcy zajmą się m.in. problemem tworzenia się nazwisk na terenie Gdańska, nazwami miejscowości w naszym województwie oraz badaniem i opracowaniem dielaktów północno-pomorskich.

5. Szerokie zadania ma etnografia ze względu na występujące na naszym terenie w przeszłości i obecnie duże zróżnicowanie ludnościowe. Badania etnograficzne, poza rejestrację i opisem zanikających zabytków kultury materialnej, duchowej i artystycznej, prowadzone będą w kierunku ukazania rodzimości cech i historycznej ciągłości tej kultury, mimo zmieniających się warunków politycznych.

6. Badania socjologiczne i socjograficzne w przeszłości całkowicie zaniedbane i nigdy dotąd na naszym terenie nie prowadzone w sposób systematyczny, obecnie podjęte a w następnych latach stopniowo rozwijane, dotyczyć będą struktury zawodowej ludności naszego województwa, sytuacji ekonomicznej i poziomu kulturalnego różnych grup społecznych, źródeł przestępczości wśród młodzieży itp. zagadnieniami.

7. Pracownicy naukowci katedr geografii WSP i WSE opracują wszystkie elementy fizjograficzne obszaru miast wojew. Gdańskiego oraz ich monografie geograficzno-ekonomiczną. Ponadto opracują zagadnienie hydrograficzne, zwłaszcza limnologiczne, oraz charakterystykę krajobrazu morfologicznego.

Z zakresu zagadnień geografii ekonomicznej zostaną przeprowadzone studia nad siecią transportową oraz omówione problemy demograficzne.

W oparciu o niektóre wyżej wymienione kierunki badań zostanie w okresie Obchodów Tysiąclecia zorganizowanych kilka s e s y j n a u k o w y c h, mianowicie :

1. Czerwiec 1960 : sesja naukowa poświęcona gospodarce Polski na morzu po r. 1920.

2. W maju 1961 r. sesja naukowa archeologiczna, poświęcona wczesnośredniowiecznym dziejom Gdańska i Pomorza Gdańskiego, połączona z otwarciem stałej wystawy archeologicznej, obrazującej kulturę wczesnośredniowiecznego Pomorza.

3. W grudniu 1962 r. sesja naukowa, poświęcona roli powstania styczniowego na Pomorzu z okazji setnej rocznicy wybuchu powstania (jako sesja regionalna poprzedzająca sesję ogólnopolską w Warszawie).

4. 40-lecie KPP 1963 r.

5. W czerwcu 1964 r. sesja naukowa, poświęcona historii walk ludności polskiej na Pomorzu z germanizacją w okresie zaboru pruskiego - z okazji 200-jej rocznicy urodzin Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza.

6. W marcu 1965 r. sesja naukowa, poświęcona ocenie dorobku województwa gdańskiego w ciągu powojennego 20-lecia.

Wymienione sesje przyczyniają się do zmobilizowania wysiłków badawczych, będą podsumowaniem osiągnięć oraz okazją do spopularyzowania wielu zagadnień z historii naszego regionu.

II. Z a d a n i a u p o w s z e c h n i e n i a w i e d z y o 1000 - letnich dziejach Polski, a na naszym terenie również wiedzy o Pomorzu są jednak o wiele szersze. Obchody Tysiąclecia są bowiem szczególnie cenną okazją do tego, by nasza młodzież i szerokie masy społeczeństwa mogły zapoznać się szerzej i le-

piej z dorobkiem przeszłości, ze źródłami i przyczynami świetności oraz źródłami i przyczynami klęsk naszego narodu, - by mogły zapoznać się z postępową tradycją naszej historii i spojrzeć na nią z perspektywy dnia dzisiejszego.

Toteż potrzebne są różne formy udostępnienia społeczeństwu najnowszych zdobyczy wiedzy historycznej. Wymienimy z nich kilka :

- o d c ' z y t y, których organizacją w ramach swojej działalności statutowej zajmą się uczelnie, Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Polskie Towarzystwo Historyczne, Polskie Towarzystwo Archeologiczne, Towarzystwo Historyków Sztuki, Towarzystwo Literackie im. A.Mickiewicza, Polskie Towarzystwo Bibliotekarzy i Archiwistów, PTE, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, TRZZ, Zrzeszenie Kaszubskie itd.
- w y s t a w y organizowane przez muzea i biblioteki
- w y c i e c z k i,
- k o n k u r s y,
- a r t y k u ł y w p r a s i e i pogadanki radiowe,
- większe nasycenie problematyką Tysiąclecia programu nauki szkolnej
- wydawnictwa popularno-naukowe.

III. D z i a ł a l n o ś ć w y d a w n i c z a :

Omówiona działalność badawczo-naukowa i naukowo-popularyzacyjna określa kierunki działalności wydawniczej, która obejmie z jednej strony - p u b l i k a c j e ź r ó d e ł, m o n o g r a f i i i innych nowych osiągnięć badawczych, z drugiej - różnego rodzaju p r a c e p o p u l a r n o - n a u k o w e przezna-

czone dla szerokich kół czytelniczych oraz szkół. Praktyczną i żywą formą popularyzowania zagadnień związanych z Tysiącleciem będzie miesięcznik pt. " N a s z e P o m o r z e", który zostanie uruchomiony w ciągu tego roku jako stały pośrednik pomiędzy warsztatami naukowymi a społeczeństwem. Będzie on bieżąco informował o przeprowadzanych badaniach i ich wynikach, o Obchodach, wystawach, zabytkach itp., ale także o aktualnej sytuacji gospodarczej, społecznej i kulturalnej w naszym województwie. Przyczyni się on też do zacieśnienia silniejszej więzi wśród mieszkającej tu zróżnicowanej etnicznie i kulturalnie ludności.

Jest jeszcze trzeci ważny kierunek, w którym powinna rozwinąć się działalność wydawnicza : chodzi tu o p u b l i k a c j e w j ę z y k a c h o b c y c h, potrzebne dla przeciwdziałania wrogiej propagandzie zachodnio-niemieckiej.

W ciągu trwania Obchodów Tysiąclecia w latach 1960 - 1966 przewiduje się opublikowanie :

- 7-8 tomów "Rocznika Gdańskiego"
- ok. 30 tomów oddzielnych wydawnictw książkowych Gdańskiego Towarzystwa Naukowego,
- ok. 14 woluminów "Gdańskich Zeszytów Humanistycznych"
- ok. 10 prac Zakładu Kaszuboznawczego WSP,
- ok. 45 innych wydawnictw książkowych realizowanych przez różne instytucje (wlicza się tu wspomniane monografie miast naszego województwa).

Te zamierzenia wymagają zabezpieczenia możliwości wydawniczych przez stworzenie odpowiedniej nowoczesnej bazy poligraficznej.

IV. Powołanie do życia nowych instytucji naukowych:

Trzeba stwierdzić, że osiągnięcia Polski Ludowej w zakresie powołania do życia na Wybrzeżu oraz zapewnienia istnienia i rozwoju 6-ciu wyższym uczelniom

i wielu instytutom, zakładom i towarzystwom naukowym są olbrzymie i bez precedensu w dotychczasowych dziejach naszego kraju. Równocześnie jest faktem, że te wszystkie instytucje nie zaspakajają jeszcze w pełni olbrzymich i ciągle narastających potrzeb, odczuwalnych dotkliwie szczególnie w dziedzinie nauk humanistycznych i społecznych.

Stąd wyłania się potrzeba rozbudowy dotychczasowych i tworzenie dalszych instytucji.

Przede wszystkim wymaga zapewnienia warunków bytu i rozwoju, m.in. w postaci lokalu, reaktywowany Instytut Bałtycki, który na terenie naszego województwa i innych województw nadmorskich ma do spełnienia olbrzymie zadania.

Wkrótce powołane zostanie do życia Muzeum Archeologiczne - instytucja o szczególnym znaczeniu ze względu na prowadzone w Gdańsku i poza nim wykopaliska.

Po odbudowaniu Pałacu Opatów w Oliwie powstanie tam Muzeum Etnograficzne - niezbędne na naszym terenie ze względu na duże bogactwo zabytków kultury ludowej.

Nie mniej ważne jest realizowane już częściowo Muzeum Morskie, które w okresie Obchodów Tysiąclecia otrzyma odpowiednie warunki lokalowe, ażeby jako jedyna tego rodzaju instytucja w Polsce mogła spełnić zadanie popularyzowania wśród społeczeństwa kultury i spraw z morzem związanych.

Centralnym jednakże punktem naszych ambicji naukowych, związanych z godnym uczczeniem Tysiąclecia powinno być powołanie do życia Uniwersytetu Gdańskiego. Sprawa ta stała się już bliską każdemu mieszkańcowi naszego województwa.

Uniwersytet Gdański powinien stać się ukoronowaniem wielkich osiągnięć Polski Ludowej w zakresie organizacji nauki na naszym terenie, stać się zarazem najlepszym i najgodniejszym pomnikiem Tysiąclecia, pomni-

kiem żywym, bo oświetlającym światłem nauki i kultury drogę w przyszłość tym ziemiom północnej Polski, ziemiom pomorskim, które w ciągu minionego 1000-lecia nie posiadały nigdy tego rodzaju instytucji.

Wydawnictwo Naukowo-Dydaktyczne W.S.P.
Gdańsk ul.Sobieskiego 18

Rejestr Nr 21, Nakład 100 egz. Gdańsk, dn. 8.VI.60r.

SPD 35/10/00

1960

Rs II
587Ściśle do użytku wewnętrznego.

17

Materiały na sesję W.R.N. w Gdańskuinaugurującą w województwie gdańskim Obchody Tysiąclecia P.P.

P r o g r a m n a u k o w y

I. Działalność badawczo-naukowa:

Zadaniem rozpoczynających się Obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego jest z jednej strony pełniejsze i lepsze poznanie dziejów Polski od jej zarania aż po dzień dzisiejszy, z drugiej strony - stworzenie poprzez wzmożony wysiłek całego narodu mocnego fundamentu pod dobry start w dalszą - oby jak najpomyślniejszą przyszłość.

W ciągu dziesięciu minionych wieków losy ziem wchodzących w skład naszego państwa biegły drogami nieraz bardzo zawiłymi, gubiąc się w narzuconych przemocą pętach obcego panowania. Nigdy jednak nie zatraciła się więź pomiędzy nimi. Ukazanie w czasie Obchodów właśnie tej więzi, tej historycznej jedności wszystkich ziem polskich należy do najważniejszych i zarazem najwładniejszych obowiązków dzisiejszej nauki polskiej. Wynikają stąd wskazania i dla naszego naukowego ośrodka gdańskiego, którego naczelnym zadaniem na przeciąg szeregu najbliższych lat powinno stać się szczególne nasylenie prowadzonych i podejmowanych prac problematyką uwypuklającą historyczne związki Gdańska i Pomorza Gdańskiego z całą Polską, co jest zadaniem tym donioślejszym, że odżył i działa z nową siłą rewizjonizm zachodnio-niemieckich kół militarystyczno-odwetowych, wymierzony przeciwko naszym Ziemiom Zachodnim i północ-

- 2 -

nym, a więc m.in. i przeciwko Gdańskowi.

Wiadomo, że centralna i południowa Polska była zawsze, tak jak jest dziś, naturalnym zapleczem ziem pomorskich, przede wszystkim zaś naturalnym zapleczem portów morskich, Gdańska, Elbląga, Szczecina, Kołobrzegu itd. Naruszenie tych naturalnych związków - jak dowodzą dzieje miast i ziem nadmorskich - odbijało się zawsze ujemnie na ich rozwoju, hamowało i nawet cofało ten rozwój. Ta teza powinna być szczegółowo rozpracowana dla jak najszerzego udokumentowania w oparciu o konkretny materiał historyczny faktu, że pomyślny rozwój Gdańska, Pomorza Gdańskiego i wszystkich ziem nadmorskich był i jest zależny od ścisłej i trwałej ich więzi z całością ziem polskich.

Nasze placówki naukowe : szkoły wyższe, katedry, zakłady, instytuty i towarzystwa podjęły już w tym kierunku prace i przystąpiły do realizacji własnych szczegółowych, wieloletnich planów badawczych.

1. Na czoło wysuwamy badania archeologiczne, jako związane z początkami państwa polskiego, wśród nich zaś badania Gdańska wczesno-średniowiecznego - od połowy X-go do końca XIII wieku, które przyczynią się do rozwiązania problemu genezy miasta i jego rozwoju w tym okresie, które ponadto mają szczególnie doniosłe znaczenie dlatego, że pozwolą - jak na to wskazują wyniki dotychczasowych badań - stwierdzić niezbicie, że przed tysiącem lat żyła tu i pracowała ludność polska, która była tu twórcą nowych form przestrzennych, społecznych, gospodarczych i kulturalnych oraz wyłącznym gospodarzem miasta i okolicy. Kontynuowane więc będą wykopaliska na terenie Starego Miasta, a poza tym na Górze Biskupiej, Górze Gradowej, wzdłuż dawnego koryta Potoku Siedleckiego, w Sw.Wojciechu oraz w szeregu miejscowości poza obrębem Gdańska, jak

- 3 -

Gąsiorki, Gorzędziej i Mała Słońca w pow. tczewskim, Kamienica Królewska w pow. kartuskim, Jastarnia na Helu.

Opracowane wyniki tych badań zostaną przekazane do druku. Poważnym warsztatem pracy naukowej w zakresie archeologii stanie się Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, jako pierwsza nowa instytucja naukowa zrealizowana w ramach Obchodów Tysiąclecia.

2. Szeroki i bardzo różnorodny jest dział badań historycznych. Tutaj główny nacisk zostanie położony na wydobywanie, opracowywanie i wydawnictwo źródeł - ze szczególnym uwzględnieniem nowszych i najnowszych dziejów Pomorza Gdańskiego jako stosunkowo najmniej znanych. Między innymi zostaną przygotowane zbiory najważniejszych dokumentów dotyczących dziejów Pomorza wczesno-średniowiecznego, dziejów takich miast, jak Gdańsk i Elbląg; wybory źródeł obrazujące Pomorze Gdańskie w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku, wybory źródeł dotyczące położenia chłopów w dawnych wiekach (XVII-XVIII w.) oraz ruchu robotniczego po r. 1850-ym.

W ślad za ujawnianiem nowych źródeł wysiłki naszych historyków, podjęte już i w niektórych wypadkach poważnie zaawansowane, skupią się na monograficznych opracowaniach takich problemów, jak :

- kultura materialna i duchowa Gdańska wczesno-średniowiecznego,
- kultura pomorska we wczesnym średniowieczu,
- walki ustrojowe w miastach pruskich w XV wieku na tle problematyki hanzeatyckiej,
- walki ustrojowe w Gdańsku w XVII wieku,
- statystyka handlu gdańskiego w latach 1651-1815,
- statystyka żeglugi Gdańska w latach 1670-1815,

- handel Gdańska w latach 1720-1795,
- przemysł stoczniowy Elbląga w latach 1570-1815,
- walka o polskość Pomorza Gdańskiego w epoce zaboru pruskiego,
- ruch rewolucyjny i narodowo-wyzwolenczy na Pomorzu w r. 1846,
- rola powstania styczniowego na Pomorzu Gdańskim, (z okazji setnej rocznicy),
- historia pierwszego w Polsce Kółka Rolniczego w Piasecznie pod Gniewem (z okazji setnej rocznicy jego istnienia przypadającej na r.1962)
- Rady Robotnicze i Chłopskie na Pomorzu w latach 1918-1920.
- Pomorze w latach okupacji hitlerowskiej,
- dzieje Polski na ~~na~~ morzu,
- dorobek województwa gdańskiego w okresie 20-lecia Polski Ludowej (na r.1965),

Poza tym w przygotowaniu są krótkie monografie wszystkich miast naszego województwa.

Centralną pozycją monograficzną, jako dzieło pomnikowe Tysiąclecia, będzie wielka monografia pt. "Dzieje Gdańska", zakrojona na 10 tomów i obliczona na wiele lat pracy przy współudziale specjalistów zarówno z Wybrzeża jak spoza Wybrzeża.

Obszernych monografii doczekają się również niektóre zasłużone postacie, mianowicie Florian C e y n o w a - postępowy działacz, uczonec i lekarz kaszubski, oraz Krzysztof Celestyn M r o n g o w i u s z - wybitny uczonec gdański pierwszej połowy XIX wieku, którego 200-na rocznica urodzin przypada na rok 1964.

Wreszcie charakter monografii będą miały "księgi pamiątkowe", przygotowywane przez różne instytucje, m.in. przez Politechnikę Gdańską, Akademię Medyczną, Wyższą Szkołę Pedagogiczną i Państwową Wyższą Szkołę Sztuk Plastycznych.

3. Opracowanie z zakresu historii kultury, literatury i sztuki obejmą m.in.:

- dzieje oświaty, szkolnictwa i nauki w Gdańsku i na Pomorzu Gdańskim (niektóre zagadnienia),
- historię niektórych organizacji i instytucji polskich, działających dawniej na tym terenie,
- dzieje Renesansu w Prusach Królewskich,
- dzieje piśmiennictwa polskiego na Pomorzu Gdańskim w epoce zaboru pruskiego,
- historię literatury gdańskiej XVII i XVIII wieku,
- rozwój kultury muzycznej w Prusach Królewskich i Książęcych,
- życie muzyczne Gdańska,
- zabytki muzyki kościelnej na Pomorzu,
- zabytki architektury (niektóre obiekty),
- zabytki rzeźby i malarstwa (niektóre zagadnienia),
- zabytki architektury i sztuki ludowej (w szczególności kaszubskiej).

4. Językoznawcy zajmą się m.in. problemem tworzenia się nazwisk na terenie Gdańska, nazwami miejscowości w naszym województwie oraz badaniem i opracowaniem dielaktów północno-pomorskich.

5. Szerokie zadania ma etnografia ze względu na występujące na naszym terenie w przeszłości i obecnie duże zróżnicowanie ludnościowe. Badania etnograficzne, poza rejestracją i opisem zanikających zabytków kultury materialnej, duchowej i artystycznej, prowadzone będą w kierunku ukazania rodzimości cech i historycznej ciągłości tej kultury, mimo zmieniających się warunków politycznych.

6. Badania socjologiczne i socjograficzne w przeszłości całkowicie zaniedbane i nigdy dotąd na naszym terenie nie prowadzone w sposób systematyczny, obecnie podjęte a w następnych latach stopniowo rozwijane,

dotyczyć będą struktury zawodowej ludności naszego województwa, sytuacji ekonomicznej i poziomu kulturalnego różnych grup społecznych, źródeł przestępczości wśród młodzieży itp. zagadnieniami.

7. Wreszcie geografowie zajęli się szczegółową rejonizacją gospodarczą naszego województwa, określeniem jego bogactw naturalnych i badaniem wód Pojezierza Kaszubskiego, co przyczyni się m.in. do lepszego poznania naturalnych warunków rozwoju ekonomicznego Ziemi Gdańskiej.

W oparciu o niektóre wyżej wymienione kierunki badań zostanie w okresie Obchodów Tysiąclecia zorganizowanych kilka s e s y j n a u k o w y c h, mianowicie :

1. W maju 1961 r. sesja naukowa archeologiczna, poświęcona wczesnośredniowiecznym dziejom Gdańska i Pomorza Gdańskiego, połączona z otwarciem stałej wystawy archeologicznej, obrazującej kulturę wczesnośredniowiecznego Pomorza.

2. W grudniu 1962 r. sesja naukowa, poświęcona roli powstania styczniowego na Pomorzu z okazji setnej rocznicy wybuchu powstania (jako sesja regionalna poprzedzająca sesję ogólnopolską w Warszawie).

3. W czerwcu 1964 r. sesja naukowa, poświęcona historii walk ludności polskiej na Pomorzu z germanizacją w okresie zaboru pruskiego - z okazji 200-ej rocznicy urodzin Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza.

4. W marcu 1965 r. sesja naukowa, poświęcona ocenie dorobku województwa gdańskiego w ciągu powojennego 20-lecia.

- 7 -

Wymienione sesje przyczyniają się do zmobilizowania wysiłków badawczych, będą podsumowaniem osiągnięć oraz okazją do spopularyzowania wielu zagadnień z historii naszego regionu.

II. Zadania upowszechnienia wiedzy o 1000 - letnich dziejach Polski, a na naszym terenie również wiedzy o Pomorzu są jednak o wiele szersze. Obchody Tysiąclecia powinny bowiem być szczególnie cenną okazją do tego, by nasza młodzież i szersze masy społeczeństwa mogły zapoznać się szerzej i lepiej z dorobkiem przeszłości, ze źródłami i przyczynami świetności oraz źródłami i przyczynami klęsk naszego narodu, - by mogły zapoznać się z postępową tradycją naszej historii i spojrzeć na nią z perspektywy dnia dzisiejszego.

Toteż potrzebne są różne formy udostępnienia społeczeństwu najnowszych zdobyczy wiedzy historycznej. Wymienimy z nich kilka :

- o d c z y t y, których organizacją powinny się zająć uczelnie, Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Polskie Towarzystwo Historyczne, Polskie Towarzystwo Archeologiczne, Towarzystwo Historyków Sztuki, Towarzystwo Literackie im. A. Mickiewicza, Polskie Towarzystwo Bibliotekarzy i Archiwistów, Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, TRZZ, Zrzeszenie Kaszubskie itd.
- w y s t a w y organizowane przez muzea i biblioteki
- w y c i e c z k i,
- k o n k u r s y,
- a r t y k u ł y w p r a s i e i pogadanki radiowe,

- 8 -

- większe nasycenie problematyką Tysiąclecia programu nauki szkolnej
- wydawnictwa popularno-naukowe.

III. Działalność wydawnicza:

Omówiona działalność badawczo-naukowa i naukowo-popularyzacyjna określa kierunki działalności wydawniczej, która obejmie z jednej strony - publikacje źródeł, monografii i innych nowych osiągnięć badawczych, z drugiej - różnego rodzaju prace popularno-naukowe przeznaczone dla szerokich kół czytelniczych oraz szkół. Praktyczną i żywą formą popularyzowania zagadnień związanych z Tysiącleciem będzie miesięcznik pt. " Nasze Pomorze", który zostanie uruchomiony w ciągu tego roku jako stały pośrednik pomiędzy warsztatami naukowymi a społeczeństwem. Będzie on bieżąco informował o przeprowadzanych badaniach i ich wynikach, o Obchodach, wystawach, zabytkach itp., ale także o aktualnej sytuacji gospodarczej, społecznej i kulturalnej w naszym województwie. Przyczyni się on też do zacieśnienia silniejszej więzi wśród mieszkającej tu zróżnicowanej etnicznie i kulturalnie ludności.

Jest jeszcze trzeci ważny kierunek, w którym powinna rozwinąć się działalność wydawnicza: chodzi tu o publikacje w językach obcych, potrzebne dla przeciwdziałania wrogiej propagandzie zachodnio-niemieckiej.

W ciągu trwania Obchodów Tysiąclecia w latach 1960 - 1966 przewiduje się opublikowanie :

- 7-8 tomów "Rocznika Gdańskiego"
- ok. 30 tomów oddzielnych wydawnictw książkowych

Gdańskiego Towarzystwa Naukowego,

- ok. 14 woluminów "Gdańskich Zeszytów Humanistycznych"
- ok. 10 prac Zakładu Kaszuboznawczego W.S.P.,
- ok. 45 innych wydawnictw książkowych realizowanych przez różne instytucje (wlicza się tu wspomniane monografie miast naszego województwa).

Te zamierzenia wymagają zabezpieczenia możliwości wydawniczych przez stworzenie odpowiedniej nowoczesnej bazy poligraficznej.

IV. Powołanie do życia nowych instytucji naukowych :

Trzeba stwierdzić, że osiągnięcia Polski Ludowej w zakresie powołania do życia na Wybrzeżu oraz zapewnienia istnienia i rozwoju 6-ciu wyższym uczelniom i wielu instytutom, zakładom i towarzystwom naukowym są olbrzymie i bez precedensu w dotychczasowych dziejach naszego kraju. Równocześnie jest faktem, że te wszystkie instytucje nie zaspakajają jeszcze w pełni olbrzymich i ciągle narastających potrzeb, odczuwalnych dotkliwie szczególnie w dziedzinie nauk humanistycznych i społecznych.

Stąd wyłania się potrzeba rozbudowa dotychczasowych i tworzenie dalszych instytucji.

Przede wszystkim wymaga zapewnienia warunków bytu i rozwoju - głównie w postaci lokalu - reaktywowany przed rokiem ~~Instytut~~ Instytut Bałtycki, który na terenie naszego województwa i innych województw nadmorskich ma do spełnienia olbrzymie zadania.

Wkrótce powołane zostanie do życia Muzeum Archeologiczne - instytucja o szczególnym znaczeniu ze względu na prowadzone w Gdańsku i poza nim wykopaliska.

Po odbudowaniu Pałacu Opatów w Oliwie powstanie tam Muzeum Etnograficzne - nie-

zbędne na naszym terenie ze względu na duże bogactwo zabytków kultury ludowej.

Nie mniej ważne jest realizowane już częściowo **M u z e u m M o r s k i e**, które w okresie Obchodów Tysiąclecia otrzyma odpowiednie warunki lokalowe, ażeby jako jedyna tego rodzaju instytucja w Polsce mogło spełnić zadanie popularyzowania wśród społeczeństwa kultury i spraw z morzem związanych.

Centralnym jednakże punktem naszych ambicji naukowych, związanych z godnym uczczeniem Tysiąclecia powinno być powołanie do życia Uniwersytetu Gdańskiego. Sprawa ta stała się już bliską każdemu mieszkańcowi naszego województwa. 7

Uniwersytet Gdański powinien stać się ukoronowaniem wielkich osiągnięć Polski Ludowej w zakresie organizacji nauki na naszym terenie, stać się zarazem najlepszym i najgodniejszym pomnikiem Tysiąclecia, pomnikiem żywym, bo oświetlającym światłem nauki i kultury drogę w przyszłość tym ziemiom północnej Polski, ziemiom pomorskim, które w ciągu minionego 1000-lecia nie posiadały nigdy tego rodzaju instytucji.

Wydawnictwo Naukowo-Dydaktyczne W.S.P.

Gdańsk ul. Sobieskiego 18

Rejestr Nr. 5, Nakład 80 egz. Gd.dn.9.I.1960r.

